

**КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ДНІ НАУКИ
ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2010**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(21–22 КВІТНЯ 2010 РОКУ)**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА III

МЕТАФІЗИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ

Взаємозв'язок теорії буття зі вченням про людину існує із часів Високої класики як етапу розвитку давньогрецької філософії. Однак, історія філософії фіксує зацікавленість людським єством, як одним із елементів космосу, вже в працях натурфілософів (фісіологів). Людська душа вивчалась крізь призму філософії природи (вивчення *φύσις*), що створювало натурфілософські уявлення про людину. Хоча, саме фісіологи заклали підґрунтя для теорії буття Платона та "першої філософії" – метафізики Аристотеля. Пошук *ἀρχή* (архе) як початку, засади та принципу влаштування всього існуючого зустрічаємо вперше в Анаксимандра, учня Фалеса, який підкреслював нескінченність та неопи-совість в будь-яких межах первинної засади. Себто, прагнення віднайти єдиний першопринцип з якого розгортається усе буття відкрило усвідомлення складності його остаточного визначення. Першопринцип є "Апейроном", нескінченним, тобто вічним початком у Анаксимандра, "Логосом" у Геракліта, "Нусом" у Анаксагора. "Od początku filozofii europejskiej to, co w rzeczywistości najważniejsze, nazywane było jej zasadą – ἀρχή (Від витоків європейської філософії, те, що найважливіше в дійсності називали її засадою – ἀρχή)" [Władysław Stróżewski. Istnienie i sens. – Kraków: Znak, 2005. – S. 358]. Вивченням остаточної первинної засади й продовжує займається сучасна метафізика, яка має ґрунтовну історико-філософську традицію. Основні завдання, які ставить перед собою "перша філософія", це: 1) ствердження існування первинної засади; 2) обґрунтування її первинності; 3) розкриття сутності; 4) визначення горизонту дослідження (Владислав Стружевський). Сучасна філософія ХХ-ХХІ століть у таких напрямках як постпозитивізм, прагматизм або аналітична філософія (філософія мови) та ін. відкидає претензію на здобуття остаточного знання дійсності, її засади, вбачаючи в цьому "метафізичність". "Вони відкинули епістемологію та метафізику як можливі дисципліни... "відкинули", а не "заперечували"..." [Рорті Р. Філософія і дзеркало природи // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: Навчальний посібник. – К.: Ваклер, 1996. – С. 301]. Правильне висловлювання, опис та конституювання фактів є набагато важливішим, аніж володіння істинами. Однак, сучасна метафізика не прагне статусу кінцевої засади, що інтерпретує дійсність. Метафізика як власне філософія, радше в кожній дійсній метафізичній концепції вбачає проєкт інтегрального розуміння дійсності, що втілює собою горизонт її можливих інтерпретацій (Владислав Стружевський). Це і є спроба вказати засади, *ἀρχή*, кореня з якого проростає будь-яке знання, а відповідно й існуючі науки. Аристотель в VI книзі "Метафізики" (Частина I) зазначає, що є наука, яка розглядає суще як таке, а також те, що йому властиве саме по собі. Ця наука нетотожна будь-якій існуючій науці, оскільки жодна з наук не досліджує загальну природу суцього як такого, а виділяє лишень якусь одну його частину, що і становить

предмет дослідження. Так, метафізика становить фундамент для сучасної філософської антропології. "Filozofia człowieka jest metafizyką pewnej określonej kategorialnie postaci bytu, jest teorią bytów zwanych ludźmi (Філософія людини – це метафізика певного категоріально визначеного виду буття, теорія сущих, що зветься людьми)" [Antoni B. Stępień. Studia i szkice filozoficzne. – Lublin: RW KUL, 2001. – S. 19]. Так, предметом метафізичної антропології є конкретно існуюче буття, яке досліджується використовуючи категоріально-поняттєвий апарат загальної теорії буття (метафізики). Метафізична антропологія не пізнає поняття, а навпаки завдяки поняттям і категоріям проникає в причину існування конкретного людського буття. Отже, реалістична метафізика розпочинається із загальної класичної теорії предметом якої є буття як таке, змінюючи направленість на буття конкретної людини – метафізичну антропологію.

Однак, сучасна філософська антропологія, не репрезентована єдиною течією, а уособлена різноманітними концепціями людини. Програма, яку започаткував Макс Шелер своїми працями пізнього періоду для здобуття філософською антропологією єдиного повного знання людини й світу не була втілена. "Складність завдання, втім зумовлена тим, що ми подосі точно не знаємо, чим є за своєю сутністю людина, й уся філософська антропологія розвинулась власне із усвідомлення цієї проблеми" [Отто Фрідріх Больнов. Філософська антропологія та її методичні принципи // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія: Навчальний посібник. – К.: Ваклер, 1996. – С. 108]. Філософська антропологія у працях М. Шелера, Г. Плеснера та А. Гелена прагнула трансформуватися у метаантропологію, що є основою філософії взагалі, завдання якої в кожному з окремих проєктів репрезентувати повноту людського існування. Проте, філософська антропологія у працях філософів не "обернена на саму себе", тобто не обґрунтовує свої власні основи пізнання. Вона, не маючи стійкої метафізичної структури, виявленої теорії буття, від інтерпретації окремих антропологічних феноменів прямує до розуміння людини як такої. В кожному разі пропонується певна антропологічна картина, з інтенцією до завершеного представлення людини. Подальше усвідомлення неможливості створення всебічно охоплюваного проєкту людини призвело до виникнення інших філософських напрямів, і зумовило філософсько-антропологічну кризу. Однак, філософська антропологія залишається предметом розгляду сучасної метафізики, зокрема класичного томізму. Приділяючи більше уваги тій чи іншій структурі людського, антрополог завжди усвідомлює людське існування в контексті цілісності буття як такого. Томістична метафізична антропологія керується принципом "відкритого питання", тобто, завдяки метафізиці, встановлює межі можливого людського пізнання, не прагнучи абсолютизувати будь-яку антропологічну теорію. Постулюючи основні завдання метафізики, метафізична антропологія прагне розкрити засади людського буття, вказати на причину існування та надати інтерпретацію різноманітним людським феноменам. Себто, метафізика, яка є "першою філософією" у пізнанні першопричини, становить фундаментальне тло для обґрунтування філософської антропології в розкритті засад та принципів людського буття. А отже, продовжується реалістичне дослідження, що формує ясні й загальні судження про те якою є людина.